

Komu služiti? Dileme policijskega dela v sodobni slovenski družbi.

Dolgo let nazaj, ko sem bil še akademski vajenec, sem v Gotenici, policijskem vadbenem centru sredi kočevskih gozdov, sodeloval na usposabljanju komandirjev policijskih postaj. Predavatelj je bil tudi danes znan vladni funkcionar, ki je slušateljem postavil enostavno vprašanje: komu služite? Pogovor je razvil v smeri odgovornosti policije do ljudi, lokalne skupnosti, slehernika. Služimo ljudem in ščitimo nemočne, sem v predavanju kot odmev prevedel napis iz ameriških policijskih avtomobilov. Policijski šefi so razpravljali o odgovornosti, ki jo imajo do prebivalcev in do oblasti in iskali odgovore, kako krmariti med Scilo in Karibdo. Kako služiti dvema gospodarjema – ljudem in oblasti - in se izogibati nevarnostim pristranosti? Če policisti služijo zgolj enemu gospodarju, so na slabšem vedno ljudje in nikoli oblast.

Kako dobro opravljati policijsko delo je bilo v Sloveniji v zadnjih treh desetletjih vedno aktualno vprašanje. V iskanju odgovora je policija doživela mnogo sprememb, sprejetih je bilo veliko ukrepov. Omeniti velja dva – prepoved članstva v politični stranki in zagotovitev strokovne avtonomije policije. Prepoved članstva policistov v politični stranki seveda ne pomeni, da med njimi ne najdemo različnih političnih prepričanj, vendar je prepoved varovalka pred pajdašenjem z zgolj z eno ideologijo. Saj ne, da skušnjave ne bi bile velike. Na skrivaj so policisti koketirali prav z vsemi političnimi opcijami - prenovljenimi socialdemokrati, prerojenimi slovenskimi demokrati, avtoritarnimi nacionalisti, pozabljenimi liberali, vedno novimi prišleki na politični oder. A se mi zdi, da se vedno bolj zavedajo, da to ni njihova skodelica čaja. Z vidika profesionalne avtonomije pa je pomembno, da je policija postala organ v sestavi notranjega ministrstva. Glavni šef policije ni več minister, temveč generalni direktor policije, imenovan za mandatno obdobje. Ker notranji ministri težko prenašajo, da niso tudi prvi policisti v državi, so vsi generalni direktorji policije morali predčasno končati svoj mandat. Ampak to ni težava spolitizirane policije temveč nedorasle slovenske politike.

Edini način, da policija preraste stražmojstrstvo in nekritično poslušnost vsakokratni oblasti, je njena profesionalizacija. Slovenska policija je v zadnjih 150 letih (za njen začetek lahko štejemo leto 1849, ko je cesar Franc Jožef I. potrdil ustanovitev orožništva na slovenskem) šla skozi korenite transformacije. Danes ima razvite vse ključne elemente profesije, od dolgega in natančno predpisanega specializiranega izobraževanja za vstop v poklic (policisti morajo danes končati višješolski študij), preko etičnega kodeksa (policija je bila eden prvih organov uradništva v Sloveniji s kodeksom etike, sedanji kodeks policijske etike pa je lahko po strukturi in domišljenosti vzor vsaki profesiji), profesionalnih združenj (omeniti velja dva policijska sindikata ter združenje policijskih šefov) ter strokovnih in znanstvenih publikacij (preberite si revijo Varnost na spletu, ali pa članke v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, eni redkih slovenskih znanstvenih revij s faktorjem vpliva). Drznem si trditi, da je policija v Sloveniji mlada profesija, ki jo po zahtevnosti, celovitosti in organiziranosti lahko primerjamo z zdravstveno nego, socialnim delom, predšolsko vzgojo ali informacijsko varnostjo.

Na tem mestu velja žaromete usmeriti na odnos, ki ga ima politika do policije in na vlogo, ki jo imajo policijski šefi do politike. V parlamentarni demokraciji je notranji ministri prvi, ki ima zakonsko pravico usmerjati delo policije. Minister ni fikus, ki ne sme policiji nič naročiti, vendar velja takoj pristaviti, da tudi ni policijski minister, ki bi ukazoval policistom z megafonom. Odnos politike do policije je mogoče opisati s prisposodbo lastnika stanovanja in pleskarja. Lastnik je tisti, ki določi, katero sobo in s kakšno barvo se bo pleskalo. Pleskar bi hitro izgubil delo, če bi hotel vsiliti svojo voljo, kaj bo delal. Ko pa se z naročnikom dogovori, je zgolj od njega odvisno, kako bo posel opravil. Če bi se lastnik vpletal v način pleskanja, bi zelo verjetno kmalu moral sam poprijeti za pleskarski čopič. Politika določa, kaj je prioriteta policijskega dela - varnost cestnega prometa, pregon gospodarskega kriminala, uveljavljanje pravil karantene med epidemijo ali varovanje meje. Policisti pa bodo sami zmogli opraviti svoje delo. Politiki tako ne morejo ukazovati policistom, naj napišejo kazenske ovadbe ali naj uporabijo silo zoper

demonstrante. To je enako nespametno, kot če bi zdravstveni minister ukazal kirurgu, kje in kako naj zareže v gnojno bulo. Ko pa je delo opravljeno, imajo tako ministri kot ljudje pravico oceniti kakovost opravljenega dela. Policisti za svoje delo odgovarjajo tako prvim kot drugim.

Biti policist je (tudi) v teh časih težko in naporno. Kot (pre)slabo plačani profesionalci krmarijo med nakovalom in kladivom vsakega, ki verjame, da je preko policijske sile najlažje udejanjati slo po oblasti (spomnimo se samo zadnjih nespodobnih izpadov politike v odnosu do prometnega policista na demonstracijah proti vladi). Policisti za uspešno delo rabijo zaščito. Zato na koncu nekaj besed o vlogi policijskih šefov. Policijski šefi, od generalnega direktorja policije do komandirja območne policijske postaje, so garancija policijske profesije. Komunicirati morajo tako s politiko (le kako drugače pa bi politika razumela varnostno situacijo in komu bi politika prenašala svoje strateške zahteve) kot s slehernikom v lokalni skupnosti. Pred nespodobnostjo politike morajo braniti policijsko profesijo in policiste, hkrati pa morajo od njih neizprosno in dosledno zahtevati, da so v popolnosti predani zakonom in policijski etiki. Četudi generalnega direktorja nastavi politika, bi morali ministri in vsi predsedniki razumeti, da ni njihova last ali sluga. No, to bi morali razumeti tudi vsi tako nastavljeni policijski šefi, če ne želimo zavreči treh desetletij razvoja policijske profesije. To je mlada profesija in tako kot vse mlado, od rastlin pomladi, enoletnih živali ali mladostnikov v puberteti, rabi posebno skrb. Tako politiki kot policijski šefi bi se morali zavedati, da gre s slovensko policijo ravnati bolje kot trinajstim prasketom ali prezeblo desetnico. Bilo bi lepo, da bi si za vzor vzeli zibelko sodobne policije – Veliko Britanijo. Ko se tam v časopisu pojavi fotografija, na kateri sta notranji minister in šef policije, je to dobra reklama – za notranjega ministra. V dveh stoletjih so si angleški policisti in njihovi šefi ta status pridobili s trdim delom in zavezaneostjo zakonu in ljudem. Politiki pridejo in gredo. Ljudje ostanemo.

Branko Lobnikar je profesor varnostnih ved na Univerzi v Mariboru